30 Ιανουαρίου 2022

Οι Άγιοι των Γραμμάτων- Η Εκκλησία και συνεισφορά της στην εξάπλωση της Ελληνικής Παιδείας σε κάθε γωνιά του πλανήτη

/ Ορθοδοξία· Διεθνές Πρακτορείο Εκκλησιαστικών Ειδήσεων

Την μνήμη των Τριών Ιεραρχών τιμά σήμερα η Εκκλησία μας, μια γιορτή με διττή σημασία, καθώς δεν τιμάμε μόνο τους Εκκλησιαστικούς Πατέρες της Ορθοδοξίας αλλά και τους διαπρεπείς Δασκάλους των Ελληνικών γραμμάτων.

- **της Δέσποινας Σωτηρίου**

Η ημέρα αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία κυρίως για τον ελληνισμό της διασποράς, για τους Έλληνες εκείνους που διαφυλάττουν Θερμοπύλες πίστης και πατρίδος σε κάθε γωνιά του πλανήτη.

Η διατήρηση της ελληνικής γλώσσας και η ενίσχυση της ελληνικής παιδείας αποτελούν από τα βασικά ζητούμενα για την Ομογένεια, με την Ορθόδοξη Εκκλησία να λαμβάνει ενεργό ρόλο και σημαντικές πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση αυτή. Δεν είναι τυχαίο ότι τα περισσότερα ομογενειακά σχολεία ανήκουν στην Εκκλησία, ενώ η ελληνορθόδοξη ιεραποστολή στην Αφρική εγκαινιάζει συνεχώς νέα κέντρα μάθησης.

ΔΕΙΤΕ ΕΔΩ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ποιοι ήταν οι Τρεις Ιεράρχες (Του Επισκόπου Μεσαορίας Γρηγορίου)

“Τοὺς Ἱεράρχας τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν Πατέρων κλέος, τῆς Πίστεως τοὺς πύργους, καὶ τῶν Πιστῶν Διδασκάλους καὶ φύλακας, συνελθόντες ὦ φιλέορτοι, ᾀσματικοῖς ἐγκωμίοις, ὑμνήσωμεν λέγοντες. Χαίροις τῆς Ἐκκλησίας φωστήρ, Βασίλειε σοφέ, καὶ στῦλε ἀπερίτρεπτε• Χαίροις, ὁ νοῦς ὁ οὐράνιος, Ἀρχιερεῦ μέγιστε, Θεολόγε Γρηγόριε• Χαίροις, ὦ Χρυσολόγε πάγχρυσε Ἰωάννη, ὁ τῆς μετανοίας διαπρύσιος κήρυξ. Ἀλλ’ ὦ Πατέρες τρισόλβιοι, μὴ παύσησθε ἀεὶ πρεσβεύειν Χριστῷ, ὑπὲρ τῶν

πίστει καὶ πόθῳ τελούντων ὑμῶν, τὴν πανίερον, καὶ θείαν πανήγυριν»(Δόξα... Ἦχος πλ. β’).

Η Εκκλησία μας, αλλά και ευρύτερα η οικουμενική ελληνική παιδεία, τιμούν σήμερα τη μνήμη των Τριών Μεγάλων Ιεραρχών και Οικουμενικών Διδασκάλων, Βασιλείου του Μεγάλου Αρχιεπισκόπου Καισαρείας της Καππαδοκίας, Γρηγορίου του Θεολόγου και Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Αρχιεπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως.

Οι τρεις Άγιοι Ιεράρχες, τα «άνθη τα μυρίπνοα και τερπνότατα» τιμώνται και ξεχωριστά, ωστόσο, από τον 11ο αιώνα, έχει καθιερωθεί ο κοινός εορτασμός τους, σε ένδειξη μεγάλης ευγνωμοσύνης και προς αποφυγή φιλονικιών για το ποιος από τους τρεις πρέπει να τιμάται περισσότερο από την Εκκλησία και τη Ρωμιοσύνη.

Στην καθιέρωση αυτής της εορτής, συνέβαλε καθοριστικά ο Μητροπολίτης Ευχαΐτων Ιωάννης, λόγιος και ευλαβής κληρικός, ο οποίος και αξιώθηκε να δει σε όραμα και τους τρεις Αγίους να τον βεβαιώνουν ότι μπροστά στη δόξα του Τριαδικού Θεού είναι ίσοι και συνεπώς η ίδια τιμή πρέπει να απονέμεται σ’ αυτούς και από τους πιστούς, ως θεραπευτές και υπέρμαχους των Ελληνικών Γραμμάτων και Παιδείας.

Η Ορθόδοξος Εκκλησία οφείλει πολλά στους τρεις Αγίους Πατέρες. Πολλά ωστόσο οφείλει και η ελληνική παιδεία και η μαθητιώσα νεολαία, αφού υπήρξαν μεγάλοι επιστήμονες, σοφοί διδάσκαλοι, λάτρεις της ελληνικής γλώσσας και φιλοσοφίας, ιδρυτές σχολείων και χαλκέντεροι συγγραφείς. Αυτή την οφειλή, αναγνωρίζοντας το Εθνικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, καθιέρωσε το έτος 1842 την ημέρα μνήμης των τριών Ιεραρχών και ως ημέρα εορτασμού των ελληνικών γραμμάτων, τα οποία ο Βασίλειος, ο Γρηγόριος και ο Ιωάννης ανέδειξαν με τη σπουδή, την έρευνα και τη συγγραφή σε ζωντανό οικουμενικό θησαυρό.

Αυτός ο οικουμενικός θησαυρός ζυμώθηκε στη συνείδηση μας και στη ζωή μας, μέσα από τις διάφορες εποχές που έζησε και ζει ο Κυπριακός λαός με χαρές, θλίψεις και δοκιμασίες. Αυτή είναι η παρακαταθήκη και η υπερηφάνειά μας. Οφείλουμε να τρεφόμαστε από αυτή και να δημιουργούμε και σήμερα, για να αισθανόμαστε όλοι οι άνθρωποι στην πατρίδα μας, ενδεχομένως και άνθρωποι από άλλους πολιτισμούς, την αξία της Ελληνικής Παιδείας.

Η Ελληνική και Χριστιανική μας παράδοση φωτίζει και αγιάζει ολόκληρη την ανθρωπότητα, συνδυάζοντας την ανθρώπινη σοφία με τη θεογνωσία, δηλ. τη φανέρωση στον κόσμο της πηγής της γνώσεως, στο πρόσωπο του Θεανθρώπου Ιησού Χριστού.

Ας αναφωνήσουμε, ως πιστοί στο όνομα της Αγίας Τριάδας, μαζί με τον

υμνογράφο ποιητή: «Δεύτε της ουρανίου Τριάδος οι λατρευταί, την επίγειον τριάδα των θείων Ιεραρχών ευφημήσωμεν, τον Γρηγόριον, της θεολογίας τον επώνυμον, τον Βασίλειον, της βασιλείας του φερώνυμον, και Ιωάννην, τον όντως χαριτώνυμον, τους της σοφίας βυθούς, του Πνεύματος τα ρείθρα τα ωκεάνια,... Χριστού μου το στόμα, και της Τριάδος τους υπερμάχους, ... και πρεσβεύοντας απαύστως υπέρ των ψυχών ημών».

Το θαύμα της θεσμοθετήσεως της εορτής των Τριών Ιεραρχών

“Η αιτία διά την οποίαν έγινεν η εορτή αύτη των Τριών Ιεραρχών, εστάθη έτζι” γράφει χαρακτηριστικά ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης στον Συναξαριστή του. Και, ιστορεί περαιτέρω:
“Εις τον καιρόν της βασιλείας Αλεξίου του Κομνηνού, όστις έγινε βασιλεύς μετά τον Βοτανειάτην περί τους ,αρ΄ [1100] χρόνους από Χριστού, εις τον καιρόν, λέγω, τούτου, έγινεν εν Κωνσταντινουπόλει διαφορά και φιλονεικία αναμεταξύ εις τους ελλογίμους και εναρέτους άνδρας. Άλλοι μεν γαρ από αυτούς, έλεγον ανώτερον τον Μέγαν Βασίλειον, επειδή με τους λόγους του μεν, ερεύνησε την φύσιν των όντων, με τας αρετάς του δε, ωμοίαζε και εσυνερίζετο με τους Αγγέλους. Καθότι δεν εσυγχωρούσε προχείρως τους αμαρτάνοντας, αλλά ήτον σοβαρός κατά το ήθος, και δεν είχεν εις τον εαυτόν του κανένα γήινον. Κατώτερον δε του Βασιλείου, έλεγον τον θείον Χρυσόστομον. Επειδή εκείνος τρόπον τινα είχε τρόπον εναντίον εις τον του Βασιλείου, και ευκόλως εσυγχώρει τους αμαρτάνοντας, και το ήθος του ήτον ελκυστικόν εις μετάνοιαν.

Άλλοι δε πάλιν εκ του εναντίου, ύψοναν τον θείον Χρυσόστομον και έλεγον αυτόν του Βασιλείου και Γρηγορίου ανώτερον, καθότι μεταχειρίζεται διδασκαλίας συγκαταβατικωτέρας, και οδηγεί όλους με το σαφές και εύκολον της φράσεώς του, και τραβίζει τους αμαρτωλούς εις μετάνοιαν. Και καθότι υπερβαίνει τους ανωτέρω δύω Πατέρας με το πολύ πλήθος των μελιρρύτων του συγγραμμάτων, και με το ύψος και πλάτος των νοημάτων. Άλλοι δε προσπάθειαν έχοντες εις τα του Θεολόγου Γρηγορίου συγγράμματα, έλεγον αυτόν ανώτερον Βασιλείου και Χρυσοστόμου, καθότι αυτός με το κομψόν και πεποικιλμένον της φράσεώς του, και με το υψηλόν και δυσνόητον των λόγων του, και με το ανθηρόν των λέξεων, υπερέβηκεν όλους τους σοφούς, τόσον τους παλαιούς και περιβοήτους εις την εξωτερικήν και ελληνικήν σοφίαν, όσον και τους νεωτέρους και καθ' ημάς εκκλησιαστικούς. Όθεν εκ της τοιαύτης διαφοράς και φιλονεικίας, εσχίσθησαν εις τρία μέρη τα πλήθη των Χριστιανών, και άλλοι μεν, ελέγοντο Ιωαννίται, άλλοι δε Βασιλείται, και άλλοι Γρηγορίται.

Επειδή λοιπόν έτζι ήτον σχισμένοι οι Χριστιανοί, και έτζι εδιαφέροντο οι ελλόγιμοι άνδρες, διά τούτο εφάνηκαν κατά το όνειρον οι τρεις ούτοι Ιεράρχαι και Διδάσκαλοι, πρώτον μεν, ο καθ' ένας χωριστά χωριστά, έπειτα δε, και οι τρεις ενωμένοι ομού, εις τον τότε Ιωάννην τον Επίσκοπον της πόλεως Ευχαΐτων, (ήτις και Ευτικατία λέγεται και κοινώς Εφλεέμ, εν τη Γαλατία ευρισκομένη, και υποκειμένη υπό τον Μητροπολίτην Γαγγρών). Ήτον δε ο Ιωάννης ούτος άνδρας ελλόγιμος, και έμπειρος της ελληνικής παιδείας, καθώς μαρτυρούσι τα παρ' αυτού πονηθέντα συγγράμματα, και προς τούτοις ήτον και άνδρας, οπού είχε φθάση εις το άκρον της αρετής.

Εις τούτον, λέγω, φανέντες, με ένα στόμα του λέγουσι και οι τρεις. Ημείς ένα είμεθα κοντά εις τον Θεόν, καθώς βλέπεις, και καμμίαν εναντιότητα ουδέ μάχην έχομεν, αλλά κατά τους διαφόρους καιρούς οπού ετύχομεν, έτζι ο καθ' ένας από ημάς υπό του θείου κινούμενος Πνεύματος, διαφόρους και τας διδασκαλίας συνέγραψε. Και εκείνα οπού εδιδάχθημεν υπό του Αγίου Πνεύματος, ταύτα και εξεδώκαμεν διά την σωτηρίαν των ανθρώπων. Και πρώτος ανάμεσα εις ημάς δεν είναι, ούτε δεύτερος, αλλά εάν τον ένα ειπής, ευθύς και οι άλλοι δύω ακολουθούν. Διά τούτο πρόσταξον τους φιλονεικούντας, να μη χωρίζωνται εξ αιτίας εδικής μας. Εις ημάς γαρ ήτον και είναι σπουδή και προθυμία, τόσον όταν είμεθα ζωντανοί, όσον και τώρα οπού μετέστημεν, το να ειρηνεύωμεν και να φέρωμεν τον κόσμον εις γνώσιν και ομόνοιαν, και όχι να τον χωρίζωμεν. Αλλά και εις ημέραν μίαν ένωσον και τους τρεις ημάς, και σύνθεσον τα της εορτής μας τροπάρια και άσματα, καθώς είναι πρέπον εις την εδικήν σου σύνεσιν, και ακολούθως παράδοσαι εις τους Χριστιανούς, ότι ένα είμεθα κοντά εις τον Θεόν. Βέβαια δε και ημείς

θέλομεν συμβοηθήσομεν εις την σωτηρίαν εκείνων, οπού εκτελούσι την κοινήν μνήμην μας. Επειδή και ημείς φαινόμεθα, ότι έχομεν κάποιαν παρρησίαν και δύναμιν κοντά εις τον Θεόν. Ταύτα ειπόντες οι Άγιοι, εφάνηκαν ότι ανέβηκαν πάλιν εις τους ουρανούς, καταλαμπόμενοι από φως άπειρον, και ένας τον άλλον καλούντες κατ' όνομα.

Αφ' ου λοιπόν εσηκώθη από τον ύπνον ο ιερός Ιωάννης, έκαμε καθώς τον εδιώρισαν οι θείοι Ιεράρχαι. Και το μεν πλήθος του λαού κατεσίγασε, τους δε φιλονεικούντας ειρήνευσεν (ήτον γαρ περιβόητος κατά την αρετήν ο ανήρ, όθεν και ο λόγος του είχε δύναμιν και πειθώ). Και την εορτήν ταύτην παρέδωκε να εορτάζεται από την Εκκλησίαν του Θεού.

Και βλέπε, ω αναγνώστα, την σύνεσιν και διάκρισιν του θείου τούτου ανδρός. Επειδή γαρ ευρήκε τον Ιαννουάριον τούτον μήνα, οπού είχε και τους τρεις τούτους Ιεράρχας εορταζομένους, τον μεν Μέγαν Βασίλειον, κατά την πρώτην, τον δε Θεολόγον Γρηγόριον, κατά την εικοστήν πέμπτην, και τον θείον Χρυσόστομον, κατά την εικοστήν εβδόμην: τούτου χάριν πάλιν ήνωσεν αυτούς, κατά την τριακοστήν ταύτην του αυτού μηνός. Και τόσον εστόλισε την Ακολουθίαν τούτων, με κανόνας, και τροπάρια, και με λόγον εγκωμιαστικόν, καθώς έπρεπεν εις τοιούτους μεγάλους Πατέρας της Εκκλησίας, ο χαριτώνυμος ούτος Ιωάννης, ώστε οπού φαίνονται ότι κατά νεύσιν και φωτισμόν, ως νομίζω, των τριών Αγίων Ιεραρχών συνετέθησαν τα άσματα της Ακολουθίας ταύτης. Τελείως γαρ δεν έχουσι καμμίαν έλλειψιν από τα επιχειρήματα εκείνα οπού αποβλέπουν εις έπαινον των Αγίων. Όθεν τα τροπάρια αυτά είναι ανώτερα από όσα άλλα τροπάρια έγιναν έως του νυν, και από όσα εις το μέλλον έχουν να γένωσιν.

Ήτον δε κατά την θέσιν του σώματος και τον χαρακτήρα του προσώπου τοιούτοι, οι τρεις Ιεράρχαι, αγκαλά και είπομεν περί τούτου, και εις την ξεχωριστήν εορτήν του κάθε ενός.

Ο μεν θείος Χρυσόστομος, ήτον μικρός κατά το ανάστημα του σώματος, είχε μεγάλην κεφαλήν, ήτον ξηρός και πολλά λεπτόσαρκος, ήτον μακρομύτης, και πλατέα έχων τα ρωθώνια, ήτον κίτρινος ομού και άσπρος, είχε βαθουλωτούς τους οφθαλμούς, και μεγάλους τους βολβούς. Όθεν εκ τούτων ηκολούθει να λάμπη με χαριέστερα όμματα, αγκαλά και κατά τα άλλα μέλη του σώματος, έδειχνε πως ήτον λυπηρός. Είχε μεγάλον το μέτωπον και χωρίς τρίχας, χαραγμένον με πολλάς χαραγάς. Είχεν αυτία μεγάλα, και το γένειον μικρόν και ωραιότατον, ανθισμένον με ολίγας άσπρας τρίχας. Από δε την νηστείαν είχε τα σιαγόνια εις το άκρον βαθουλωμένα.

Τόσον δε είναι αναγκαίον να ειπούμεν διά τούτον τον Άγιον, ότι με τους λόγους,

και την ρητορικήν του ευφράδειαν, υπερέβαλεν όλους τους σοφούς και ρήτορας των Ελλήνων. Μάλιστα δε και εξαιρέτως, με το πλάτος των νοημάτων, και με το σαφές και ανθηρόν της φράσεως. Τόσον δε πολλά εσαφήνισε και εξήγησε την θείαν Γραφήν, ως ουδείς άλλος, και με τας τοιαύτας διδασκαλίας του, τόσον πολλά εβοήθησε και αύξησε το κήρυγμα του Ευαγγελίου, ώστε οπού, αν ο Άγιος ούτος δεν εχρημάτιζεν, (αγκαλά και είναι τολμηρόν να το ειπή τινας) έπρεπε πάλιν να γένη μία δευτέρα παρουσία του Χριστού εις την γην. Τόσον δε μέγας έγινεν ο χρυσορρήμων ούτος κατά την πρακτικήν και θεωρητικήν φιλοσοφίαν, εις τρόπον ότι, όλους ομού υπερέβαλε τους εναρέτους, πηγή χρηματίσας της αγάπης και ελεημοσύνης. Και όλος ων αυτόχρημα φιλαδελφία τε και διδασκαλία. Ούτος λοιπόν ζήσας χρόνους εξηντατρείς, και ποιμάνας την Εκκλησίαν του Χριστού, προς αυτόν εξεδήμησεν.

Ο δε Μέγας Βασίλειος ήτον κατά την θέσιν και το ανάστημα του σώματος, πολλά μακρύς. Ήτον ξηρός και ολιγόσαρκος, μαύρος ομού και κίτρινος κατά το χρώμα, ήτον μακρομύτης, είχε τα οφρύδια στρογγυλά. Το δε δέρμα το επάνω των οφρυδίων, το είχε συμμαζωμένον, εφαίνετο όμοιος με ένα οπού συλλογίζεται και προσέχει εις τον εαυτόν του. Είχε το πρόσωπον ζαρωμένον με ολίγας χαραγάς, είχε τα μάγουλα μακρά και τους μήνιγγας δασείς από τρίχας συνεστραμμένας και κυκλοειδείς. Εφαίνετο εις την επιφάνειαν, πως είχεν ολίγον κουρευμένας τας τρίχας. Το γένειον είχε μακρόν αρκετά, και τας τρίχας είχε μεμιγμένας, ήτοι μαύρας ομού με άσπρας. Ούτος ο Άγιος υπερέβαλε κατά την παιδείαν των λόγων, όχι μόνον τους σοφούς και ελλογίμους οπού ήτον εις τον καιρόν του, αλλά και αυτούς ακόμη τους παλαιούς. Φθάσας γαρ εις κάθε είδος παιδείας, εις κάθε μίαν από αυτάς το κράτος και την νίκην απόκτησεν. Ου μόνον δε ταύτα, αλλά και την διά πράξεως ήσκησε φιλοσοφίαν, και διά της πράξεως, ανέβη εις την θεωρίαν των όντων. Εκ τούτων δε, ανέβη και εις τον θρόνον της αρχιερωσύνης, γενόμενος δε χρόνων τεσσαράκοντα, και εις πέντε χρόνους ποιμάνας την Εκκλησίαν1, προς Κύριον εξεδήμησεν.

Ο δε Θεολόγος Γρηγόριος ήτον, μέτριος μεν κατά την θέσιν, και το ανάστημα του σώματος, ολίγον δε κίτρινος, ομού και χαρίεις. Είχε κολοβήν και πλατείαν την μύτην, είχε τα οφρύδια ίσα, έβλεπεν ήμερα και καταδεκτικά, είχε το δεξιόν ομμάτι ξηρότερον από το αριστερόν, και εφαίνετο ένα σημάδι πληγής εις το ένα άκρον του οφθαλμού του2. Είχε το γένειον, δασύ μεν αρκετά, όχι δε και μακρόν. Ήτον φαλακρός και άσπρος εις την κεφαλήν, έδειχνεν ότι τα άκρα του γενείου του ήτον ωσάν καπνισμένα. Είναι δε άξιον να ειπούμεν περί του Θεολόγου τούτου, ότι ανίσως έπρεπε να γένη ένας στύλος έμψυχος και ζωντανός, συνθεμένος από όλας τας αρετάς, τούτο ήτον ο Μέγας ούτος Γρηγόριος. Υπερνικήσας γαρ με την λαμπρότητα της ζωής του τους ευδοκιμούντας κατά την πράξιν, εις τόσην

ακρότητα της θεωρίας ανέβη, ώστε οπού όλοι ενικώντο από την σοφίαν οπού είχε, τόσον εις τους λόγους, όσον και εις τα δόγματα. Όθεν απόκτησε κατ’ εξαίρετον τρόπον, και το να επονομάζεται Θεολόγος. Εποίμανε δε και την εν Κωνσταντινουπόλει Εκκλησίαν δώδεκα χρόνους, ζήσας επί γης χρόνους όλους ογδοήκοντα. (Όρα περί τούτων και εις τον Νέον Παράδεισον, και εις την Σάλπιγγα, και εις τον Χρύσανθον3.)

Πηγή: www.orthodoxianewsagency.gr